

Pedofiil kui hunt lambanahas

Küllap oled lugenud oma lapsele sõnad peale, et ta võõrastelt maiustusi vastu ei võtaks ja nendega kaasa ei läheks. Paraku ei pruugi sellest piisata, et last pedofiilide eest kaitsta. Mida veel teha saaksid?

TEKST: JAANIKA NIINEPUU KOLLAAŽ: SILVER VAHER

Mullu registreeris politsei üle 500 seksuaalkuriteo, kus kannataja oli alaealine. See on viimase kümne aasta suurim tuvastatud seksuaalkuritegude arv. Mis ei pruugi tähendada, et selliseid tegusid panakse toime rohkem, pigem jõuab neid järjest enam politseisse, kinnitab Lõuna prefektuuri lastekaitsegrupi juhtivuuriija **Liia Kilp**.

“Kõige levinum müüt on, et tumeda mantli ja kaabuga pedofiil otsib uusi ohvreid tänaval, meelitades lapsi valgesse furgoonautosse,” nendib **Lauri Pihkva**, Tartu vanglas seksuaalkurjategijatega töötav psühholoog. Tegelikult on laste kuritarvitaja neljal juhul viiest tuttav inimene, n-ö hunt lambanahas: peresõber, sugulane, pereliige, aga ka tuttav eakaaslane.

Ka uurija Liia Kilp nendib, et avalikus ruumis toime pandud kuritegusid on tänapäeval pigem harva. Siiski räägi lapsele, et ta ei ütleks võõrastele ei oma nime ega elukohta, samuti ei laseks kortermajja võõraid. On juhtumeid, kus koos väikese tüdrukuga on sisenenud trepikotta võõras mees, kes hakkab last liftis käperdama. Selgita lapsele, et kui võõras kutsub teda autosse, ei tohi kaasa minna, et ta kirjutaks või pildistaks sel juhul üles auto numbri ja teavitaks sind või politseid.

Seks ei tohi olla tabu

Ent edasine läheb keerulisemaks. Kes meist oskaks kahtlustada, et tuttav, pereliige või sõber võib lapsele halba tahta? Kuidas siis last ette valmistada?

“Seksuaalsus ei tohi olla kodudes tabu ja keelatud teema,” annab nõu Lauri Pihkva, kes on 10- ja 11aastase tütre isa. “Kui pere vaatab õhtul telekat, tuleb kondoomireklaam ning ema-isa tõmbuvad sellega seotud küsimuste peale pingesse, saab laps signaali, et see on teema, millest ei tohi vanematega rääkida. Aga huvi ju lapsel on, mispeale ta hakkab ise vastuseid otsima. Sealjuures on ka võimalus, et mõni teine, halbade kavatsustega täis-

kasvanu on valmis lahkelt ja rõõmsalt asju selgitama ja ka ette näitama. Pedofiilid võivad olla pealtnäha väga meeldivad inimesed ja infosulus laps on pedofiilile lihtne saak.”

Kinni peetud pedofiilide hulgas on meesterahvaid, kes on loonud naistega suhteid vaid selleks, et tema lastele ligi pääseda. On abivalmis majanaabreid, kes on nõus lahkelt lapsi hoidma, aga ka lapse sõprade isasid, kes on alati hea meelega valmis lastega aega veetma. Lapsesõbralik täiskasvanu ei tähenda kohe, et ta on pedofiil, ent sina lapsevanemana peaksid alati huvi tundma, miks teine täiskasvanu sinu lapsega aega veeta tahab, ja uurima, mida nad koos teevad.

“Mõni pedofiil võib isegi terve aasta niisama sõbralikult suhteid luua, et harjutada peret ja lapsi endaga koos olema,” märgib Pihkva. “Kõigepealt teevad nad näiteks lastega koolitükke ja mängivad. Siis mängivad mängu, kus võetakse riided ära. →

Neljal juhul
viiest on laste
kuritarvitaja
tuttav inimene.

KONTROLLI LAPSEHOIDJA TAUSTA

- Lastekaitseaduse järgi ei tohi lastega kokku puutuvatele kutsealadele pääseda töötama inimesed, keda on karistatud või kes on määratud sundravile inimkaubanduse, seksuaalse enesemääramise vastaste kuritegude või prostitutsiooni ja lastepornograafia seotud kuritegude eest. Lastetasutused saavad kontrollida oma töötajate või tööle kandideerijate tausta tasuta karistusregistrist.
- Lapsevanemana saad kontrollida hoidja või mõne teise lapsega tegeleva inimese tausta e-toimiku kaudu aadressil www.e-toimik.ee. Riigilõiv on 4 eurot.

KUIDAS SAAD KAITSTA OMA LAST?

1. Õpeta lapsele, et ta ei tohi võõrastega jagada oma andmeid, näiteks nime, aadressi ja telefoninumbrit. Samuti ei tohi võõrast kortermajja lasta või võõrasse autosse minna.
2. Selgita, missugused kehaosad on avalikud ja millised privaatset. Abiks võib siin olla näiteks Juhani Püttsepa raamat “Mina olen enda oma”, mille leiad lehelt www.lastekaitseliit.ee/raamat/mina-olen-enda-oma.
3. Räägi lapsele vastavalt ta arenguastmele, mis on seks ja seksuaalsus. Et seks pole vaid mehaaniline tegevus, vaid kaasneb sellega, kui kaks inimest teineteist armastavad.
4. Õpeta noorele, et intiimseid pilte ja videoid iseendast ei tohi kellegagi jagada. Kõik, mis on kunagi internetiavarustesse üles laaditud, sinna suure tõenäosusega ka ringlema jääb.
5. Loo lapsega usalduslik side ja kinnita, et ta võib alati nii väikeste kui ka suurte muredega sinu poole pöörduda.
6. Alati võid helistada lasteabi infotelefonil 116 111. Hädaohus lapsest, kelle elu või tervis on ohus, teata kindlasti numbril 112.

→ Selline mäng on täiskasvanule seksuaalne, laps ei pruugi aga arugi saada, mis tegelikult toimub. Laps, kellega on seksuaalsusest kodus räägitud, saab sellest paremini aru, oskab ennast kaitsta ja abi otsida.”

Lastearst ja -psühholoog **Lemme Haldre** lisab, et pedofiilid sageli testivad enne tegusid last nädalaid, et teada saada, kas ta läheks vanematele rääkima. Ka Haldre peab seksuaalkasvatust väga oluliseks, sealjuures ei tule lasteaialise lapsega otsesõnu seksist rääkida. “Pigem vestle lapsega ta kehaosadest, et tal poleks valehäbi ja ta ei arvaks, et käsi on normaalne kehaosa, aga pissu või noku on midagi roppu või halba. Ära ütle noku kohta “porgand” või “kelluke”. Samuti räägi, mis koht kehal on avalik ja mis mitte. Et kõik, mis on ujumisriiete või pesu all, on lapse isiklikud kohad, mida ei tohi keegi teine katsuda.”

Väga tähtis on, et lastel ei tekiks seksist valearu- saama, et see ongi nagu pornofilmides. “Seksuaalsusega on seotud armastus, hoolitsus ja hea tunne,” nendib Lemme Haldre. “Ja kõike seda tuleb lastele selgitada. Kindlasti aga mitte nii, et nüüd poole tunni jooksul räägin sulle kõik ära, mida seksist tean. Laps ei pruugi selleks veel arenguliselt valmis olla. Ole avatud ja vasta ta küsimustele siis, kui tal huvi tekib.”

Ära tee igast asjast numbrit

Kindlasti peab laps teadma, et võib sulle, lapsevanemale, rääkida kõigest, ka halbade asjadest. “Sellest, kas sul on lapsega piisavalt lähedane suhe, annab tunnistust see, kas ta julgeb väikeste probleemidega sinu poole pöörduda. Kui ta lõhub midagi ära ja tunnistab seda, ära reageeri üle! Kui väikestest probleemidest teha suur number, ei julge laps lõpuks suurest probleemist rääkima tulla,” selgitab Pihkva. “Selles valguses, et tihti on lapse kuritarvitajaks

lähedane inimene, tuleb last ka julgustada, et peres ei pea hoidma ühtegi “paha saladust” ja emale võib kõigest rääkida,” soovib Liia Kilp. Ta toob näite, kuidas nelja-aastast last seksuaalselt kuritarvitanud isa ähvardas, et kui too sellest kellelegi räägib, siis ta kunagi enam oma ema ei näe. Laps uskus ja vaikiski.

Sellist manipuleerimist on lapsed kasutanud ka omavahel, tõdeb Lemme Haldre. Näiteks on käskinud pornolehekülgedest vaimustunud varateismeline naabritüdrukul või sõbra õel oma nokut imeda, ähvardades, et muidu pole ta enam tema sõber. “On ka tähtis, et vestleksid lapsega kodus sellest, mis on armastus, hoolimine ja sõprus ning mida sõbrad koos teevad ja mida mitte. Laps ei pea kunagi tegema selliseid asju, mis on ebameeldivad. Ta peab teadma, et tal on alati õigus öelda ei,” rõhutab psühholoog.

Ekstra tähelepanelik netis

Kindlasti on suur murekoht turvalisus netis. “Nagu vanemad peavad olema kursis, kuhu laps õue minnes läheb ja kellega, peaksid nad ka teadma, mida laps telefonis teeb. Sa ei pea teadma ta telefoni turvakoodi. Tähtis on, et tunned tema tegevuse vastu huvi ja ta teab, et võid iga hetk tulla ja teda kontrollida,” selgitab Lauri Pihkva, kelle sõnul peaksid suhted lapsega jääma samal ajal avatuks ja ausaks.

Levinud skeem on selline, kus pedofiil jätab sotsiaalmeedias mulje, et ta on laps, loob ohvriga usalduslikud suhted ja õngitseb temalt paljastavaid fotosid. Selliseid pilte jagavad kurjategijad omakorda üle maailma. Eestiski on arvutitest konfiskeeritud tuhandeid fotosid ja videoid, kus on näha paljaid lapsi või kujutatud lapse seksuaalset väärkohtlemist. On tähtis, et vane- mad selgitaksid, et noored ei tohi selliseid asju jagada. “Lisaks on oluline mõista, et nende

fotode-videote jagamine pole mitte ainult ebaetiline, vaid ka seadusvastane,” toonitab Liia Kilp.

Pedofiilid loovad interneti kaudu tutvusi ka lootuses lastega hiljem reaalselt kohtuda. Eestis on olnud juhtum, kus kurjategija esitles ennast sotsiaalmeedias 13aastase noormehena, lõi neidudega erootiliselt põneva õhkkonna, mille tulemusena nood paljastasid end kaamera ees. Järgmisena tuli neile sõnum: kui te kohe ja praegu siia ei tule, läheb toimunud video kooli, vanematele ja veebi üles. Tüdrukud läksidki kohale, kus pedofiil viis ellu järgmise kuriteo.

Lauri Pihkva nendib, et kui tüdrukud julgenuks veebis toimunud vanematele rääkida, saanuks kõige hullema ära hoida. “Kodune turvaline õhkkond on nii oluline! Ja seda ei saa hakata looma siis, kui probleemid on juba käes.”

Kui ka lapsi seksuaalselt väärkohelnud inimene on vaimselt haige ja tal on diagnoositud pedofiilia, ei vabasta see teda vastutusest, kui ta saab aru, mida teeb, nendib Lauri Pihkva. “Valdav osa pedofiile tegelikult kuritegusid üldse toime ei pane. Nad elavad oma elu ja keegi ei teagi, et neil selline kalduvus on. Inimene võib olla pedofiil, aga mitte kurjategija.”

Paraku mitte keegi teine meie lapsi kaitsta ei saa. Spetsialistid nendivad, et kuna lasteaedades seksuaalharidus praktiliselt puudub ja koolis käsitletakse teemat eelkõige anatoomiliselt, peavad laste teadlikkust suurendama vanemad ise. ☹

Mu onu käppis mind

Grete (32), 2- ja 5aastase tütre ema lugu

Ma ei rääkinud sellest olukorrast lapsepõlves mitte kellelegi. Olin vist liiga noor veel, et olukorra tõsidusest aru saada. Kartsin, et keegi ei usuks mind, sest tegelikult on mu onu teiste silmis tore, abivalmis ja pigem malbe inimene.

Olin kaheksane, kui mu ema suri. Jäime isa ja kahe vennaga neljakesi. Vennad olid juba suuremad ja läksid kodust eemale õppima. Isa oli ehitaja, kuid pärast ema surma hakkas ta alkoholiga sõbrustama ja otsis juhtuõid, et rohkem teenida. See tähendas aga seda, et isa oli kodust rohkem eemal. Vahel olin nädala sees täitsa üksinda. Pärast kooli tuln koju ja käisin ema õe juurest läbi, sõin seal kõhu täis.

Tohutu hirm ja vastikus

Mingi hetk arvas tädi, et kuna isa on nii vähe kodus, võiksin tema juures elada. Tal oli endal tütar, kes oli juba suur ja oma elu peal. Kolisingi tädi juurde ja sain justkui terve pere tagasi! Tädi ja onu olid väga lahked ja head minuga. Nad tegid lihtsat tööd, hommikuti käisid kordamööda posti laiali vedamas.

Ühel varahommikul, kui tädi kord oli tööle minna, tuli onu minu juurde. Ma veel

magasin. Ta katsus mind õrnalt, silitas ja suudles. Ma alguses ei saanud arugi, mida või miks ta teeb. Ma ei julgenud midagi teha, ära minna või teda eemale lükata. Selliseid hommikuid oli seal alates mitu ja edasi toppis ta mulle ka käsi püksi. Edaspidi hakkasin onule vastu või kui kuulsin, et ta on tulemas, läksin lihtsalt ruttu WCsse, panin ukse lukku ja ootasin seal, kuni tädi koju tuli. Mul tekkis tohutu hirm onu ees, ma ei julgenud temaga enam ühte ruumi jääda ja mul oli vastik talle otsa vaadata.

Ent ma ei rääkinud sellest kellelegi. Kartsin, et need vähesed sugulased, kes mulle jäänud olid, lähevad omavahel tülli. Kõige hullem tundus mulle see, kui oleksin pidanud oma isa ja vendade ning tädi ja tema pere vahel valima.

Aastaid hiljem, kui ma enam ei elanud nende juures, aga käisin vahel tädi vaatamas, jäime onuga hetkeks kahekesi.

Ta oli tol korral napsune, palus andeks ja ütles mulle, et tegi seda kõike sellepärast, et meenutan talle liiga oma ema. Ta olevat eluaeg minu ema armastanud ja ihaldanud.

Kogu aeg valvel

Nüüdseks olen seda teemat arutanud psühholoogiga, saanud abi ja püüdnud sellega rahu sõlmida. Ainult vähesed minule lähedased inimesed teavad sellest. Tädi ei tea siiani, ma ei suuda talle haiget teha ja võimalik, et ta ei usukski mind. Kui käin kodulinnas oma isa juures, siis käime ka tädil ja onul külas laste ja abikaasaga. Nad on mu ainus side emaga. Aga mitte iial ei jäta ma oma lapsi onuga üksinda. Teinekord, kui ta mu lapsi süle võtab, käib mul südame alt jõnks läbi – minu lastega ei tohi mitte kunagi nii juhtuda nagu minuga ja olen kogu aeg valvel.

Mis viitab, et last on seksuaalselt väärkoheldud?

Lemme Haldre,
lastearst ja -psühholoog

See on päris keeruline ja mõnikord vanemad ei saagi pikka aega aru. Laps võib olla närvilisem, tal võivad olla jonnihood. Vahel võib lapse käitumine järsult muutuda – on pedofiilseid isikuid, kes ütlevad lapsele: sa oled palju ilusam kui su ema ja sa ei pea ema kuulama. Kujuneda võivad unehäired ja suurematel lastel õpiprobleemid. Tähelepanelik peaks olema, kui lapsel tekivad suguelundite või urotrakti põletikud.

Kui väärkohtleja on teine laps, näiteks samalt tänavalt, võib olla, et laps ei taha enam õue minna. Sama lugu on kärgperede puhul – kui laps ei taha järsku enam ühe osapoole juurde minna või sinna ööseks jääda, uuri, miks nii. Me ei saa kõiki inimesi kahtlustada ja jälgida, sest see mürgitab ka näiteks suhet uue partneriga, aga usaldus lapsega peab jääma püsima.

Olen näinud, et kui vanemad lahutavad ja emal tekib uus suhe, jääb laps sageli kõrvale ja üksikuks. Tuleks lapsele öelda, et ta võib alati rääkida kõigest, mis talle muret teeb. Kui sulle endale ei meeldi, et uus partner võtab sinu last enda juurde magama, siis ütle seda. Astu vahele ka siis, kui suurem laps soovib riideid vahetades või pestes privaatust, aga kasuisa seda ei aktsepteeri. Ema peab alati last kaitsma ja piirid kehtestama. Sekku kohe, kui kõhutunne on kahtlane!

